O'ZBEKISTON AGROSANOATINING JORIY HOLATI TAHLILI

G'ofirova Gulxayo Ulug'bek qizi
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti magistranti
Email: gofirovagulxayo@gmail.com
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23021160

Annotatsiya. Ushbu tezisda O'zbekiston agrosanoat majmuasining (ASM) joriy holati kompleks tahlil qilingan bo'lib, uning mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda sohaga ta'sir etuvchi asosiy omillar, jumladan, davlat siyosati, investitsiyalar, texnologik innovatsiyalar va bozor kon'yunkturasi ko'rib chiqilgan. ASMning asosiy tarmoqlari – qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi, qayta ishlash sanoati va xizmat ko'rsatish sohasidagi mavjud muammolar va ularni hal etish yo'llari o'rganilgan. Jumladan, resurslardan samarali foydalanish, hosildorlikni oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash va eksport salohiyatini rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, agrosanoatni modernizatsiya qilish, raqamlashtirish va barqaror rivojlantirish bo'yicha takliflar ilgari surilgan. Tadqiqot natijalari O'zbekiston agrosanoati uchun strategik rivojlanish yo'nalishlarini belgilashda ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: agrosanoat, qishloq xo'jaligi, iqtisodiyot, innovatsiyalar, eksport, barqaror rivojlanish

Kirish. O'zbekiston agrosanoatining joriy holati mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, aholi bandligini oshirish va eksport salohiyatini rivojlantirishda strategik ahamiyatga ega. Ushbu soha so'nggi yillarda keng ko'lamli islohotlar va modernizatsiya jarayonlarini boshidan kechirmoqda, biroq global iqlim o'zgarishlari, suv resurslarining cheklanganligi va jahon bozorlaridagi raqobatning kuchayishi kabi qator muammolar dolzarbligini saqlab qolmoqda [1]. Agrosanoat majmuasining samarali faoliyatini ta'minlash, uning barqaror rivojlanishini ta'minlash hamda mavjud muammolarni hal etish uchun chuqur ilmiy tahlil va asosli yechimlar ishlab chiqish zarurati ushbu tezisning asosiy dolzarbligini belgilaydi.

Asosiy qism. Ushbu tezis O'zbekiston agrosanoatining joriy holatini kompleks tahlil qilish, uning asosiy tendensiyalarini aniqlash va rivojlanish istiqbollarini belgilashni maqsad qilgan. Tadqiqotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat: agrosanoat majmuasining iqtisodiy o'sishdagi o'rnini baholash; sohadagi mavjud institutsional va iqtisodiy islohotlarning ta'sirini o'rganish [2]; agrar sohani raqamlashtirish jarayonlari va ularning samaradorligini tahlil qilish [3]; eksport salohiyatini diversifikatsiya qilish imkoniyatlarini ko'rib chiqish [4]; hamda agrosanoatni barqaror rivojlantirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish.

So'nggi yillarda O'zbekiston agrosanoatida bozor mexanizmlarini kengaytirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, fermer va dehqon xo'jaliklarining iqtisodiy manfaatdorligini oshirish hamda yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. 2019-yilda tasdiqlangan 2020–2030-yillarga mo'ljallangan qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyasida oziq-ovqat xavfsizligi, qulay agrobiznes muhitini shakllantirish, yuqori qo'shilgan qiymat zanjirlarini yaratish, yer va suv resurslaridan samarali foydalanish hamda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Hozirgi bosqichda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmi ham o'sish tendensiyasiga ega. Milliy statistika qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil yakunida qishloq xo'jaligi mahsulotlarining umumiy hajmi 2024-yilga nisbatan yuqori bo'lgan. 2026-yilning I choragida qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmi 58,5 trln so'mni, II choragida esa 250,8 trln so'mni tashkil etgan. Bu ko'rsatkichlar ishlab chiqarish ko'lamining kengayayotganini ko'rsatadi.

Biroq tarmoq rivojida ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, suv resurslarining cheklanganligi, sug'orish tizimlarining eskirishi, iqlim o'zgarishi, suvdan foydalanish samaradorligining pastligi va ayrim hududlarda ishlab chiqarish infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi agrosanoat samaradorligiga ta'sir ko'rsatmoqda. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mamlakat suv iste'molining taxminan 90 foizini tashkil etadi. Shu sababli suvni tejovchi texnologiyalar, zamonaviy irrigatsiya tizimlari va raqamli monitoring vositalarini joriy etish tarmoqning kelgusidagi barqarorligi uchun muhim hisoblanadi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish maqsadida irrigatsiya infratuzilmasini modernizatsiya qilish, suv yo'qotishlarini kamaytirish va energiya samaradorligini oshirish bo'yicha investitsiya loyihalari amalga oshirilmoqda. 2025-yilda Jahon banki O'zbekistonning sug'orish va drenaj infratuzilmasini modernizatsiya qilish uchun 200 mln AQSh dollari miqdorida imtiyozli kredit ajratgan.

Umuman olganda, O'zbekiston agrosanoatining joriy holati ishlab chiqarish hajmlarining o'sishi, bozor mexanizmlarining kengayishi, qayta ishlash va eksport salohiyatining rivojlanishi bilan birga, suv tanqisligi, resurslardan foydalanish samaradorligi va texnologik modernizatsiya zarurati bilan tavsiflanadi. Shu nuqtayi nazardan, kelgusida agrosanoatni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari sifatida yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish, agroklaster va kooperatsiya tizimlarini takomillashtirish, suvni tejovchi texnologiyalarni kengaytirish, raqamli agroplatformalarni rivojlantirish hamda eksport geografiyasini diversifikatsiya qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa. Ushbu tezis O'zbekiston agrosanoatining joriy holatini chuqur tahlil qilib, uning asosiy yutuqlari, mavjud muammolari va rivojlanish istiqbollarini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda qishloq xo'jaligi sohasida sezilarli islohotlar amalga oshirilgan bo'lsa-da, suv resurslaridan samarali foydalanish, agrar sohani raqamlashtirish va eksport salohiyatini oshirish kabi yo'nalishlarda hali ham jiddiy ishlar talab etiladi [1], [3]. Xususan, agrar sohaning barqaror rivojlanishini ta'minlash, oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash va mamlakat iqtisodiy o'sishiga hissa qo'shish uchun kompleks yondashuv zarur.

Amaliyot va siyosat uchun ushbu tezisda keltirilgan tavsiyalar quyidagilardan iborat: birinchidan, agrar sohada ilg'or texnologiyalarni joriy etish va innovatsion yechimlarni qo'llab-quvvatlash orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish lozim. Ikkinchidan, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksport qilish geografiyasini kengaytirish va qo'shimcha qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish orqali eksport salohiyatini oshirish muhim [4]. Uchinchidan, agrar sohaga investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish va xususiy sektorni faol jalb etish zarur [2].

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston agrosanoatini modernizatsiya qilish va uning raqobatbardoshligini oshirish uchun tizimli chora-tadbirlar ishlab chiqish va ularni izchil amalga oshirish talab etiladi. Bu esa oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini oshirish, ichki bozorni to'ldirish va eksport imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Khodjaev, S. (2021). Agricultural Reforms and Food Security in Uzbekistan. Tashkent: "Fan" Publishing House.
2. Gulyamov, R. (2022). Investment Potential of Uzbekistan's Agro-Industrial Complex. Journal of Economic Reforms, 3(1), 45-58.
3. Saidov, A. (2020). Digitalization of Agriculture: Challenges and Opportunities for Uzbekistan. Agro-Science Journal, 1(2), 78-91.
4. Nazarov, D. (2023). Export Diversification of Agricultural Products in Uzbekistan. International Journal of Agrarian Studies, 5(4), 112-125.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.